

УДК 331.1

Сергій Ілліч Сергійчук

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова, м. Миколаїв

МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

На думку багатьох дослідників, рішення проблеми продуктивності праці в Україні перебуває в зародковому стані. До того ж, причини цього виявляються більш у небажанні займатися цим питанням, чим у нездатності правильно робити вимір продуктивності праці.

В умовах глобальної фінансової кризи прямі показники ефективності підприємства (прибутковість), необхідно доповнити непрямими (продуктивність праці). Крім того, варто додати, що показники продуктивності більш точно характеризують організаційно-технологічний потенціал підприємства в порівнянні з конкурентами, допомагають розробляти й здійснювати ринкову стратегію. Тому не випадково, що теоретики призивають до використання багатофакторних моделей, але на практиці їхнє впровадження йде досить мляво. Однієї із причин, що призводять до цього, є відсутність у менеджерів навичок проведення таких розрахунків, чим складніше розрахунки, тим більше витрати на їхнє проведення й тим важче їх використовувати практично. Досвідчені керівники намагаються уникати багатьох ненадійних показників продуктивності. Вони прагнуть до простих цифр, які приблизно виражають передбачувані відносини між витратами й результатом.

Для врахування представлених вимог пропонується метод умовної одиниці. Суть методу полягає у зведенні вартості виробів і виконуваних операцій до умовної одиниці виміру. Метод, ґрунтується на припущенні про те, що відношення між вартостями будь-яких двох похідних операцій, виконуваних на тому самому підприємстві, з перебігом часу не змінюється. Можуть змінюватися вартості кожної операції, але відношення між вартостями

зберігає постійне в часі значення. Внесення, будь-яких вдосконалень у ту або іншу операцію, напевно, означає появу нової операції. Умовна одиниця (УО), за своїм змістом, близька до загальноновизнаної умовної одиниці (до американської валюти – долар). На багатьох підприємствах вона використовується, як альтернатива нестабільній вітчизняній валюті. У нашому випадку, пропонується використовувати умовну одиницю, як внутрішню валюту, захищену від зовнішнього впливу інфляції й спекулятивної курсової різниці.

Розрахунок продуктивності, з використанням умовної одиниці: по-перше, передбачає облік девальвації або ревальвації цін (зважування за базисними цінами) витрат і результатів праці; по-друге, формування постійної відносної цінності між всіма ресурсами, що використовуються у виробничому процесі.

На рівні внутрішнього контролю у цехах метод УО дозволяє знайти оптимальні можливості виробництва на рівні цеха, а також розробити розклад навантажень на устаткування. Це можливо за умови, якщо провести аналіз відхилень від норм (різниці в продуктивності) у розкладі навантажень, і точно визначити причин, що їх викликали.

Використання методу дає можливість створити графік навантаження на устаткування в одиницях УО, таким чином, розширивши цим можливості виробництва. У наступній таблиці (табл. 1) бригади розділені за робочою активністю, що дозволяє зіставити їхню роботу за 2 місяці:

Таблиця 1

План розподілу навантаження в цеху

Цех А	Продукція за 1 годину робочої бригади в умовних одиницях – норматив (УО/год.)	Кількість навантаження			
		в годинах (год.)		в умовних одиницях (УО)	
		Січень	Лютий	Січень	Лютий
Бригада 1	4	180	180	720	720
Бригада 2	100	160	90	16 000	9 000
Бригада 3	20	50	90	1 000	1 800
Бригада 4	14	150	180	2 100	2 520
Всього:	—	540 год.	540 год.	19 820 УО	14 040 УО

Якщо, проаналізувати таблицю 1, то можна зробити висновок, що навантаження на цех в обох місяцях однакова (540 години), але навантаження на бригади усередині цеху міняється. З урахуванням цінності продукції й нормативів на кожен бригаду, реальне виробництво продукції в лютому знизитися на 29,16%. Представлений показник відображає вагомість розподілу завантаженості між бригадами в умовних одиницях (з урахуванням цінності продукції на ринку) у порівнянні з розподілом її в годинах.

Незважаючи на те, що навантаження в годинах на бригади залишається одноковим, як й в попередній місяць, вироблена продукція в лютому буде отримана за рахунок менш продуктивних бригад. Таким чином, буде вироблено менша за кількістю продукція, або менша за якістю (менша за цінністю) продукція. Відповідно неможливо дізнатися, коли продуктивність в бригадах досягає своєї вершини.

Розглянутий приклад стосується тих бригад, на які службами планування попередньо складено таблиці робочого навантаження. Аналогічним чином, можна проконтролювати відхилення фактичних даних від планових.

У таблиці 2, досліджені фактичні результати роботи за січень місяць із використанням методу УО. Проведено аналіз відхилень від планового графіка навантаження на бригаду.

Таблиця 2

Аналіз відхилень навантаження в УО

Цех А	Навантаження (УО)		Відхилення навантаження, факт до плану (%)
	план	факт	
Бригада 1	720	600	-16,67%
Бригада 2	16 000	16 000	0%
Бригада 3	1 000	800	-20%
Бригада 4	2 100	1 960	-6,67%
Всього:	19 820 УО	19 360 УО	-2,32%

В таблиці, представлені зміни реальної вартості фактично виробленої продукції (фінансової продуктивності), як для кожної з бригад, так й для цеха в цілому.

У таблиці 3, досліджені фактичні результати роботи за січень місяць без використання методу УО. Проведено аналіз відхилень в годинах навантаження бригад.

Таблиця 3

Аналіз відхилень навантаження в годинах

Цех А	Навантаження (год.)			Відхилення навантаження (%)		
	план	факт	норматив	факт до плану	норматив до факту	норматив до плану
Бригада 1	180	160	150	-11,11%	-6,25%	-16,67%
Бригада 2	160	150	160	-6,25%	+6,67%	0%
Бригада 3	50	40	40	-20%	0%	-20%
Бригада 4	150	150	140	0%	-6,67%	-6,67%
Всього:	540	500	—	-7,41%	-2%	—

Завдяки того, що результати представлені в останніх стовпчиках обох таблиць показують однакову ситуацію по кожній з бригад, то при використанні методу УО враховуються обидва фактора на відміну від помилкового виміру продуктивності праці тільки на основі змін в часі. При аналізі таблиці 3 можна переконатися, що одні відхилення досить незначні, інші зовсім відсутні, є позитивні зрушення для певних бригад, або існує великий розрив між одними й іншими, і все це може дати один аналіз на рівні цеху. Необхідно розрізняти відхилення, що впливають на час виробничого процесу, та відхилення, що впливають на продуктивність праці. Усяке помітне відхилення повинне бути по-справжньому проаналізовано, тому що в майбутньому воно може вилитися в численні наслідки, кількість яких може збільшуватися.

Універсальність запропонованої умовної одиниці виміру дозволяє проводити аналіз відхилень на високому рівні, тому що визначення тільки відхилення часу не означає, що воно є середнім показником та є достатнім для знаходження ефективних заходів з управління виробництвом.

Представлені результати дослідження можуть бути використані на вітчизняних підприємствах для покращення процесу управління продуктивністю праці, так й підприємством в цілому.